

Tjänsteutlåtande

Utfärdat 2025-05-07

Ärendenummer KULT-2025-00164

Handläggare

Clara Hansson

Telefon: 031-368 36 96

E-post: clara.hansson@kultur.goteborg.se

Yttrande till kommunstyrelsen över förslag till Göteborgs plan mot rasism 2025-2028

Förslag till beslut

I kulturnämnden

1. Kulturnämnden tillstyrker förslag till Göteborgs Stads plan mot rasism 2025-2028, under förutsättning att framförda synpunkter beaktas i det fortsatta beredningsarbetet.
2. Kulturnämnden sänder förvaltningens tjänsteutlåtande till kommunstyrelsen som sitt yttrande.
3. Kulturnämnden förklarar paragrafen omedelbart justerad.

Sammanfattning

Kommunstyrelsen beslutade 2025-02-05 §123 att sända förslag till Göteborgs Stads plan mot rasism 2025-2028 på remiss till kulturnämnden bland andra. Förslaget till Göteborgs Stads plan mot rasism 2025-2028, är en del av omformningen mot en mer ändamålsenlig styrning inom området mänskliga rättigheter. Planen omfattar konkreta åtgärder för specifika förändringar där konstaterade behov föreligger. Syftet är att planen ska kompletterar förslaget till Göteborgs Stads riktlinje för arbete med mänskliga rättigheter och likvärdig service och angränsande uppdrag inom rasismområdet. Planen innehåller fem fokusområden med tillhörande åtgärder. Kulturnämnden ansvarar för två åtgärder inom fokusområdet Kultur och mötesplatser: att synliggöra en judisk och en afrosvensk högtidsdag/minnesdag på stadens kulturinstitutioner samt att nå fler unga med minoritetstillhörighet genom deltagardriven kultur och mötesplatser.

Kulturnämnden har goda möjligheter att genomföra åtgärderna förutsatt att ekonomiska resurser tillförs. Kulturförvaltningen föreslår nämnden att tillstyrka planförslaget beaktat omarbetning av styrmiljön inom MR-området med syfte att öka effekten av styrningen samt planens intention i sin helhet. Planens styrning är i huvudsak tydlig och väl avgränsad i vad som förväntas av kulturnämnden. Dock ser förvaltningen att hänsyn behöver tas till förvaltningens invändning mot styrningen kring högtidsdagar/minnesdagar genom planförslaget då avsikten är ett utökat uppdrag till kulturnämnden som gäller tills vidare.

Bedömning ur ekonomisk dimension

Kulturförvaltningens bedömning är att personella resurser för att genomföra de två åtgärderna är en halvtidstjänst. Därutöver uppskattas behov av verksamhetsmedel om

cirka 75 tkr per evenemang för de tillkommande två högtidagarana/minnesdagarna. I summan ingår kostnader för programläggning, kommunikation och säkerhetsåtgärder.

Kulturnämnden fick ansvar för lokalt förankrade evenemang 2020 genom uppdrag från kommunfullmäktige (KF 2020-05-14 § 25) vilket omfattade tio högtidsdagar/minnesdagar/evenemang och föranledde ett tillägg i kulturnämndens reglemente. Från 2021 överfördes 2500 tkr från stadsledningskontorets ram till kulturnämnden för genomförande av uppdraget. Sedan kulturnämnden fick uppdraget har förändringar i omvärlden inneburit en förskjutning mot att mer resurser behöver läggas på säkerhetsåtgärder för de publika evenemangen. För att bibehålla nuvarande kvalitet och ambitionsnivå i genomförandet av de två föreslagna högtidsdagarna/minnesdagarna behöver verksamheten få förstärkta resurser enligt ovan för att omhänderta det utökade uppdraget. Utan utökade resurser för åtgärderna i planförslaget innebär det att nämnden kommer behöva bedöma möjligheter till genomförande genom prioriteringar beaktat nämndens samlade uppdrag och styrmiljö. En styrmiljö där antalet planer och program minskar och därmed styrsignaler till nämnden kan potentiellt sett innebära att resurser inom nämnden frigörs.

Bedömning ur ekologisk dimension

Kulturförvaltningen har inte funnit några särskilda aspekter på frågan utifrån denna dimension.

Bedömning ur social dimension

Bedömningen från stadsledningskontoret är att åtgärderna i denna plan, tillsammans med ny styrning genom föreslagen riktlinje för mänskliga rättigheter och likvärdig service samt andra uppdrag från kommunfullmäktige och kommunstyrelsen inom rasismområdet, bidrar till att motverka rasism och förbättra livsvillkoren för minoritetsgrupper i Göteborg. Ambitionen med den föreslagna styrmiljön inom MR-området är att få större effekt av styrningen. Införlivas ambitionen innebär det tillika positiv påverkan inom den sociala dimensionen.

Kulturförvaltningen kan konstatera att åtgärder i planförslaget där kulturnämnden är ansvarig är främjande för minoriteters identitet, språk, historia och kultur.

Kulturförvaltningen bedömer att nämnden här har stor rådighet vilket ger goda förutsättningar för genomförande och potentiell effekt.

Bilaga

Remiss från kommunstyrelsen avseende förslag till Göteborgs Stads plan mot rasism 2025-2028.

Expedieras till

Kommunstyrelsen.

Ärendet

Kommunstyrelsen har sänt förslag till Göteborgs Stads plan mot rasism 2025-2028, på remiss (KS 2025-02-05 §123). Remissen ska besvaras senast 30 maj 2025.

Beskrivning av ärendet

I kommunfullmäktiges budget 2024 fick kommunstyrelsen i uppdrag att ta fram förslag på hur Göteborgs Stads plan för stärkta insatser mot rasism kan förlängas samt uppdateras utifrån nya omvärldsförutsättningar. Stadsledningskontoret fick även i uppdrag från kommunstyrelsen 2024-01-10 § 24 punkt 2 att i samband med revideringen av planen fördjupa analysen av hur rasism i Göteborg tar sig uttryck och olika gruppers utsatthet samt inkludera förslag på grupp-specifika åtgärder.

Förslaget till Göteborgs Stads plan mot rasism 2025-2028, är en del av omformningen mot en mer ändamålsenlig styrning inom området mänskliga rättigheter. Planen omfattar konkreta åtgärder för specifika förändringar där konstaterade behov föreligger. Syftet är att planen ska komplettera förslaget till Göteborgs Stads riktlinje för arbete med mänskliga rättigheter och likvärdig service och angränsande uppdrag inom rasismområdet. Kommunstyrelsen beslutade 2025-02-05 §123 att sända förslag till Göteborgs Stads plan mot rasism 2025-2028 på remiss. I remissyttrandet efterfrågar stadsledningskontoret särskilt svar på vilka resursmässiga förutsättningar nämnden har för att genomföra de föreslagna åtgärderna.

Utöver denna remiss har två ytterligare nära angränsande remisser översänts från kommunstyrelsen till kulturnämnden för yttrande. Remisserna avser förslag till Göteborgs Stads riktlinje för arbete med mänskliga rättigheter och likvärdig service och förslag till Göteborgs Stads plan för att förbättra hbtqi-personers livsvillkor. Kulturförvaltningen har i sin beredning av de tre ärendena fört löpande dialog för att bedöma förslagens helhet och samordna remissvaren.

Förslag till Göteborgs Stads plan mot rasism 2025-2028

Syftet med Göteborgs Stads plan mot rasism 2025-2028 är att bidra till förflyttningar inom kommunala verksamhetsområden där det finns en särskilt utpekad utsatthet av rasism för minoritetsgrupper och där arbetet mot rasism behöver ta steg framåt. Åtgärderna förväntas förstärka stadens möjlighet att genomföra sina grunduppdrag på ett likvärdigt sätt i enlighet med internationella konventionsåtaganden och svensk lagstiftning.

Planen utgår från dialoger och samråd med företrädare från civilsamhället och de fem särskilt berörda minoritetsgrupperna afrosvenskar, judar, romer, muslimer och samer. Deras kompetenser, erfarenheter och förslag på åtgärder för arbetet mot rasism utgör en grund för planen. Befintligt kunskapsläge från forskning och myndigheter gällande rasism och afrofobi, antisemitism, antiziganism, islamofobi och rasism mot samer synliggör kritiska områden inom kommunens verksamheter. Kunskapen har varit vägledande för planens prioriterade fokusområden.

I framtagandet av planen identifierades några områden där rasism tar sig uttryck för samtliga fem minoriteter. De flesta av åtgärderna mot rasism är förebyggande för att identifiera och motverka att diskriminering, kränkningar och trakasserier sker. En del i

arbetet mot rasism är att arbeta främjande genom kultur och synliggörande av minoriteter i det offentliga rummet. Några av planernas åtgärder har det främjande perspektivet.

Rasism och dess varierade uttryck påverkar individers och gruppers vardagsliv på olika sätt i mötet med många samhällsområden; i arbetslivet, skolan, inom vård, omsorg och stöd, på offentliga platser, inom rättsväsendet, i medier och på internet. Flertalet av samhällsområdena är inom stadens ansvar. Utifrån dialoger och samråd med berörda minoritetsgrupper och rapporter och forskning inom rasismområdet, fokuserar planen på fem fokusområden där staden behöver stärka arbetet mot rasism:

- Skola och förskola
- Brottsförebyggande samt tillits- och trygghetsskapande arbete
- Vård, omsorg och stöd
- Kultur och mötesplatser
- Dialog och involvering

Inom respektive fokusområde finns åtgärder med ansvarig/-a nämnder. Kulturnämnden ansvarar för följande två åtgärder inom fokusområdet Kultur och mötesplatser:

- Arbetet med att uppmärksamma högtidsdagar och minnesdagar ska utökas med att synliggöra en judisk och en afrosvensk minnesdag på stadens kulturinstitutioner.
- Deltagardriven kultur och mötesplatser för unga tillhörandes de nationella minoriteterna och minoritetsgrupper ska nå ut till fler unga i Göteborg och synliggöra minoriteternas kultur, språk och historia.

Berörda nämnder kommer ansvara för att följa upp de åtgärder de har fått tilldelade. Kommunstyrelsen kommer ansvara för en samlad uppföljning av planen. En väsentlig del av uppföljningen ska redogöra för berörda minoriteters upplevelser av resultatet av genomförda åtgärder.

Styrmiljö inom mänskliga rättigheter

De mänskliga rättigheterna definieras och regleras i internationella juridiska dokument som konventioner och stadgar framtagna av bland andra FN, Europarådet och EU. Länder som har ratificerat dessa konventioner har åtagit sig ett juridiskt bindande ansvar att säkerställa att mänskliga rättigheter respekteras på alla nivåer inom sina gränser. Hur åtaganden om mänskliga rättigheter ska förverkligas i Sverige, regleras i den svenska lagstiftningen genom bland annat grundlagar, kommunallag och speciallagstiftning.

Kommunfullmäktige beslutade 2024-04-25 § 157 punkt 2 att ta fram en riktlinje i syfte att stärka Göteborgs Stads arbete för mänskliga rättigheter och likvärdig service. Riktlinjen som innebär reglerande styrning är ett svar på behovet av en mer ändamålsenlig och verkningsfull styrning inom området mänskliga rättigheter än vad tidigare styrformer åstadkommit. De systematiska arbetssätt som föreslås i riktlinjen syftar till att hålla ihop och förstärka verksamheternas arbete med mänskliga rättigheter oavsett rättighetsbärare. Särskilda grupper som riskerar att inte få sina rättigheter tillgodosedda ska synliggöras genom tillämpning av riktlinjens krav. Avsikten är att riktlinjen ska utgöra en central motor i den långsiktiga styrningen på området. Förslaget till Göteborgs Stads plan mot rasism 2025-2028, är på så vis en del av omformningen mot en mer ändamålsenlig styrning inom området mänskliga rättigheter och tänkt att komplettera den långsiktiga styrningen. Planen omfattar konkreta åtgärder under planperioden för specifika förändringar där konstaterade behov föreligger.

Förvaltningens bedömning

Kulturförvaltningen ser generellt positivt på en omarbetning av styrmiljön inom MR-området med syfte att öka effekten av styrningen. Planförslaget är väl underbyggt och motiverat. Nedan kommenterar kulturförvaltningen respektive åtgärd främst utifrån möjligheter och förutsättningar till genomförande.

Arbetet med att uppmärksamma högtidsdagar och minnesdagar ska utökas med att synliggöra en judisk och en afrosvensk minnesdag på stadens kulturinstitutioner.

Kulturförvaltningen har påbörjat en dialog med den judiska minoriteten men ser behov av att gå ut i en bredare dialog inför en etablering av en judisk högtidsdag.

Kulturförvaltningen har i nuläget ingen samverkan med den afrosvenska minoriteten med anledning av en minnesdag. Dock samarbetar förvaltningen med Världskulturmuseet som i dialog med den afrosvenska minoriteten årligen uppmärksammar 9 oktober - frihetsdagen som högtidlighåller avskaffandet av slaveriet på svenska Saint Barthélemy år 1847 och som minns slaveriet och slavhandelns offer. Kulturförvaltningen kan se att datumet behöver förankras mer med minoriteten men en möjlig väg är att åtgärden i planen omhändertas genom ett mer formaliserat samarbete med Världskulturmuseet.

Kulturnämnden har goda möjligheter att genomföra åtgärden förutsatt att ekonomiska resurser tillförs vilket redovisas närmre under den ekonomiska dimensionen.

Förvaltningen bedömer även att planförslaget innebär ökade krav på stadsledningskontorets samordningsansvar då andra nämnder/förvaltningar i staden deltar i uppmärksammandet av högtidsdagarna/minnesdagarna. Förvaltningen är dock frågande kring varför styrningen av det utökade uppdrag till kulturnämnden sker genom en plan med ett slutdatum satt till 2028. I korrespondens mellan förvaltningen och stadsledningskontoret framgår att nämnden förväntas fortsätta med högtidhållandet av de två nya minnes-/högtidsdagarna efter planperioden slut. Därmed ser kulturförvaltningen att styrningen skulle vara tydligare genom ett permanent utökat uppdrag till kulturnämnden tillsammans med en ramförstärkning. När uppmärksammandet av högtidsdagar/minnesdagar väl påbörjats är det viktigt att det fortsätter beaktat förtroendet gentemot staden från berörda minoriteter. Förvaltningen kan inte identifiera några skäl till att en judisk respektive afrosvensk minnesdag/högtidsdag ska hanteras på ett annat sätt än övriga.

Deltagardriven kultur och mötesplatser för unga tillhörandes de nationella minoriteterna och minoritetsgrupper ska nå ut till fler unga i Göteborg och synliggöra minoriteternas kultur, språk och historia.

Kulturförvaltningens bedömning är att föreslagen åtgärd ligger väl i linje med förvaltningens pågående arbete och en möjlig utveckling inom kulturförvaltningens verksamhet. Konkreta exempel är "Ta plats!" som planförslaget uppmärksammar men även "Din scen" som ger unga mellan 13 och 30 år möjlighet att skapa egna event. Genom verksamheterna ser kulturförvaltningen goda möjligheter till att nå fler barn och unga med minoritetstillhörighet. Förvaltningen ser att ambitionshöjningen är lämplig att omfattas av planen för att sedan följas upp och utvärderas vid planperiodens slut inför kommande år.

Kulturförvaltningen föreslår kulturnämnden att tillstyrka planförslaget beaktat omarbetning av styrmiljön inom MR-området med syfte att öka effekten av styrningen

samt planens intention i sin helhet. Planens styrning är i huvudsak tydlig och väl avgränsad i vad som förväntas av kulturnämnden. Dock ser förvaltningen att hänsyn behöver tas till förvaltningens invändning mot styrningen kring högtidsdagar/minnesdagar genom planförslaget då avsikten är ett utökat uppdrag till kulturnämnden som gäller tills vidare.

GÖTEBORGS STADS KULTURFÖRVALTNING

Anna Rosengren

Förvaltningsdirektör

Sofia Lubian

Avdelningschef Kultur- och samhällsutveckling.

Remissutskick

Utfärdat 2025-02-05

Ärendenummer SLK-2024-00154

Handläggare

Johanna Franzén, Ida Rosell

Telefon: 031-368 02 34

E-post: johanna.franzen@stadshuset.goteborg.se

Nämndremiss

Förslag till Göteborgs Stads plan mot rasism 2025–2028

Remissinstanser

Bifogat ärende översänds till:

förskolenämnden, grundskolenämnden, kulturnämnden, nämnden för demokrati och medborgarservice, nämnden för funktionsstöd, socialnämnderna Centrum, Hisingen, Nordost och Sydväst, utbildningsnämnden, äldre samt vård- och omsorgsnämnden samt Göteborgs Stads råd för den nationella minoriteten romer, Göteborgs Stads HBTQI-råd samt ungdomsfullmäktige för yttrande.

Förvaltningens handläggare

Vänligen meddela namnet på er förvaltnings handläggare till johanna.franzen@stadshuset.goteborg.se när ärendet har fördelats.

Under remissperioden kommer stadsledningskontoret bjuda in till remissdialoger. Separat inbjudan skickas ut till förvaltningsbrevlådan.

Svar till stadsledningskontoret

Remissvaret ska ha kommit in till stadsledningskontoret senast 30 maj 2025. Svaret lämnas i word-format och skickas till stadsledningskontoret@stadshuset.goteborg.se. Ange diarienummer SLK-2024-00154 och remissinstansens namn i ämnesraden på e-postmeddelandet. Bifoga protokollsutdrag och tjänsteutlåtande. Yrkanden, skiljaktiga meningar, reservationer, särskilda yttranden med mera från nämndbehandlingen ska alltid bifogas.

Utformning av remissvar

Yttrandet ska utformas i enlighet med [Göteborgs Stads riktlinje för remisshantering](#).

Utöver detta önskar stadsledningskontoret särskilt få svar på vilka resursmässiga förutsättningar berörda nämnder har att genomföra de föreslagna åtgärderna.

För frågor avseende hanteringen av remissen hänvisas till Johanna Franzén och Ida Rosell.

För kommunstyrelsen

Louise Odengard

Avdelningschef
Ärende och utredning

Tilläggsyrkande
2025-01-31

(Vänsterpartiet, Socialdemokraterna, Miljöpartiet)

Nr 36

Yrkande angående – Remittering av förslag till Göteborgs Stads plan mot rasism 2025-2028 stärkta insatser mot rasism

Förslag till beslut

I kommunstyrelsen:

1. Göteborgs Stads HBTQI-råd och Antidiskrimineringsbyrån Väst läggs till som remissinstanser.
2. I övrigt bifalla tjänsteutlåtandet.

Yrkandet

Göteborgs Stads HBTQI-råd samt Antidiskrimineringsbyrån Väst önskar vara remissinstans och det rödgröna styret tar gärna emot deras synpunkter.

Tjänsteutlåtande

Utfärdat 2024-11-18

Ärendenummer SLK-2024-00154

Handläggare

Johanna Franzén, Ida Rosell

Telefon: 031-368 02 34, 031-368 03 30

E-post: johanna.franzen@stadshuset.goteborg.se,

ida.rosell@stadshuset.goteborg.se

Remittering av förslag till Göteborgs Stads plan mot rasism 2025-2028

Förslag till beslut

I kommunstyrelsen:

Kommunstyrelsen remitterar, utan eget ställningstagande, Göteborgs Stads plan mot rasism 2025-2028 i enlighet med bilaga 2 till stadsledningskontorets tjänsteutlåtande till de remittenter som framgår under rubriken Remissinstanser med begäran om yttrande inom tre månader efter kommunstyrelsens beslut.

Sammanfattning

I kommunfullmäktiges budget 2024 fick kommunstyrelsen i uppdrag att ta fram förslag på hur Göteborgs Stads plan för stärkta insatser mot rasism kan förlängas samt uppdateras utifrån nya omvärldsförutsättningar. Stadsledningskontoret fick även i uppdrag från kommunstyrelsen 2024-01-10 § 24 punkt 2 att i samband med revideringen av planen fördjupa analysen av hur rasism i Göteborg tar sig uttryck och olika gruppers utsatthet samt inkludera förslag på grupp-specifika åtgärder.

Förslaget till Göteborgs Stads plan mot rasism 2025-2028, är en del av omformningen mot en mer ändamålsenlig styrning inom området mänskliga rättigheter. Planen omfattar konkreta åtgärder för specifika förändringar där konstaterade behov föreligger. Den kompletterar förslaget till Göteborgs Stads riktlinje för arbete med mänskliga rättigheter och likvärdig service och angränsande uppdrag inom rasismområdet.

Stadsledningskontoret har i framtagandet av planen identifierat några områden som återkommande, där rasism tar sig uttryck mot de minoritetsgrupper som löper högre risk att utsättas för rasism. Stadsledningskontoret bedömer att arbetet mot rasism kan stärkas genom att fokusera särskilt på dessa områden. I genomförandet av planens åtgärder bedömer stadsledningskontoret att ansvariga nämnder och styrelser behöver beakta de olika formerna av rasism för att säkerställa att arbetet kommer åt och motverkar de uttryck av rasism som drabbar afrosvenskar, muslimer, judar, romer och samer. Planen föreslås remitteras till: förskolenämnden, grundskolenämnden, kulturnämnden, nämnden för demokrati och medborgarservice, nämnden för funktionsstöd, socialnämnderna Centrum, Hisingen, Nordost och Sydväst, utbildningsnämnden, äldre samt vård- och omsorgsnämnden samt Afroinstitutionen i Göteborg, Göteborgs Stads råd för den nationella minoriteten romer, Judiska församlingen i Göteborg, muslimska samverkansgruppen i Göteborg, Sameföreningen i Göteborg och ungdomsfullmäktige.

Stadsledningskontoret bedömer att åtgärderna i denna plan, tillsammans med ny styrning genom föreslagen riktlinje för arbetet med mänskliga rättigheter och likvärdig service samt angränsade uppdrag inom rasismområdet, bidrar till att motverka rasism och förbättra livsvillkoren för minoritetsgrupper i Göteborg.

Bedömning ur ekonomisk dimension

Samtliga nämnder och styrelser i Göteborgs Stad ska i enlighet med sina reglementen och ägardirektiv utföra sina uppdrag utifrån demokratisk grundsyn, principer om mänskliga rättigheter och mot diskriminering. Det betyder att alla medborgare i kommunen har rätt till en god och likvärdig service och ett värdigt bemötande oavsett förutsättningar, bakgrund och var i kommunen de bor.

De åtgärder som föreslås i denna plan syftar till att bidra till förflyttningar inom kommunala verksamhetsområden där det finns en identifierad utsatthet av rasism för minoritetsgrupper och där arbetet mot rasism behöver intensifieras. De flesta av åtgärderna innebär en utveckling av arbetssätt och en höjning av kunskap och kompetens för att berörda förvaltningar inom ramen för sina grunduppdrag ska bidra till att motverka rasism. Kommunstyrelsen avsätter årligen medel till uppdraget Levande historia i Göteborg. Stadsledningskontoret bedömer att det finns möjlighet att delvis finansiera åtgärder i föreslagen plan mot rasism inom ramen för dessa medel, i de fall målgrupp och fokus sammanfaller med Levande historias syfte.

Stadsledningskontoret kommer att i samband med remittering av förslaget till plan, be samtliga berörda nämnder återkomma med svar på vilka förutsättningar de har att genomföra de föreslagna åtgärderna inom ram.

Bedömning ur ekologisk dimension

Stadsledningskontoret har inte funnit några särskilda aspekter på frågan utifrån denna dimension.

Bedömning ur social dimension

De mänskliga rättigheterna gäller för alla och envar. Rasism är ett samhällsproblem som tar sig uttryck genom uppfattningar, fientlighet och negativa stereotyper om individer och grupper på grund av föreställningar om nationellt, kulturellt eller etniskt ursprung, religion, hudfärg eller annat liknande förhållande. Det kan visa sig genom vardagsrasism, diskriminering, hot och våld. Att bli utsatt för rasism kan påverka individers och gruppers livschanser, deras tillit till svenska samhällsfunktioner och även hälsa i form av stress och oro. För barn och unga kan det inverka på såväl skolgång som tillit till vuxna och framtidstro. Rasism kan således leda till att människor får olika tillgång till rättigheter och möjligheter. Upplevda skillnader och erfarenhet av ojämlik tillgång till resurser av olika slag i samhället kan också bidra till polarisering och motsättningar mellan grupper. Det kan i sin tur försvåra den sociala sammanhållningen.

Rasism förekommer inom flertalet samhällsområden där kommunen har rådighet. Stadsledningskontoret bedömer att åtgärderna i denna plan, tillsammans med ny styrning genom föreslagen riktlinje för mänskliga rättigheter och likvärdig service och andra uppdrag från kommunfullmäktige och kommunstyrelsen inom rasismområdet, bidrar till att motverka rasism och förbättra livsvillkoren för minoritetsgrupper i Göteborg.

Samverkan

Information har lämnats till central samverkansgrupp (CSG) 2024-09-05 och fördjupad dialog har skett 2024-10-30. Stadsledningskontoret avser att återkomma för ytterligare fördjupad dialog och samverkan efter remissrunda och eventuell revidering av planen.

Bilagor

1. Kommunstyrelsens protokollsutdrag 2024-01-10 § 24 punkt 2
2. Förslag till Göteborgs Stads plan mot rasism 2025-2028

Ärendet

Kommunstyrelsen har att ta ställning till att förslag till Göteborgs Stads plan mot rasism 2025-2028 remitteras till berörda nämnder och representanter i civilsamhället för berörda minoritetsgrupper för besvarande.

Beskrivning av ärendet

Kommunfullmäktige antog år 2020 Göteborgs Stads första styrdokument med fokus på ett arbete mot rasism. I uppföljningen av planen 2023 (KF 2024-02-01 § 18) konstaterades att en övervägande del av planens åtgärder inte var genomförda eller endast delvis genomförda. I kommunfullmäktiges budget 2024 fick kommunstyrelsen i uppdrag att ta fram förslag på hur Göteborgs Stads plan för stärkta insatser mot rasism kan förlängas samt uppdateras utifrån nya omvärldsförutsättningar. Stadsledningskontoret fick även i uppdrag från kommunstyrelsen 2024-01-10 § 24 punkt 2 att i samband med revideringen av planen fördjupa analysen av hur rasism i Göteborg tar sig uttryck och olika grupper utsatthet samt inkludera förslag på gruppsspecifika åtgärder.

Remissinstanser

Planen föreslås remitteras till: förskolenämnden, grundskolenämnden, kulturnämnden, nämnden för demokrati och medborgarservice, nämnden för funktionsstöd, socialnämnderna Centrum, Hisingen, Nordost och Sydväst, utbildningsnämnden, äldre samt vård- och omsorgsnämnden samt Afroinstitutionen i Göteborg, Göteborgs Stads råd för den nationella minoriteten romer, Judiska församlingen i Göteborg, muslimska samverkansgruppen i Göteborg, Sameföreningen i Göteborg och ungdomsfullmäktige.

Styrmiljö och angränsande uppdrag

Styrning inom mänskliga rättigheter

De mänskliga rättigheterna definieras och regleras i internationella juridiska dokument som konventioner och stadgar framtagna av bland andra FN, Europarådet och EU. Länder som har ratificerat dessa konventioner har åtagit sig ett juridiskt bindande ansvar att säkerställa att mänskliga rättigheter respekteras på alla nivåer inom sina gränser. Hur åtaganden om mänskliga rättigheter ska förverkligas i Sverige, regleras i den svenska lagstiftningen genom bland annat grundlagar, kommunallag och speciallagstiftning.

Skrivningar om att Göteborgs Stad ska bedriva sin verksamhet med respekt för de mänskliga rättigheterna, arbeta likvärdigt, främja jämlikhet, jämställdhet och hållbar utveckling samt motverka diskriminering, ingår i de flesta av stadens styrande dokument. Därmed är kopplingarna till planen många. Bilden nedan beskriver därför ett urval av styrande dokument inom området.

Styrande dokument för område: Mänskliga rättigheter			
Lagar och annan författning	Planerande styrande dokument	Reglerande styrande dokument	Styrande dokument inom andra områden med påverkan - Reglementen - Agardirektiv
	Stadsövergripande styrande dokument		
	Vision Program - Gbg Stads program för full delaktighet för personer med funktionsnedsättning - Gbg Stads trygghetsskapande och brottsförebyggande program - Gbg Stads program för jämlika livsvillkor och jämlik hälsa - Gbg Stads kulturprogram	Policy - Gbg Stads riktlinje för arbetsmiljö, medarbetarskap och chefskap - Policy för fysisk tillgänglighet i Gbg Stad Riktlinje - Gbg Stads riktlinje för mänskliga rättigheter och likvärdig service - Gbg Stads riktlinje för utformande av inkluderande dokument – enkäter, blanketter och formulär	
	Plan - Gbg Stads plan för att förbättra hbtqi-personers livsvillkor 2025-2028 - Gbg Stads plan mot rasism 2025-2028 - Gbg Stads plan mot våld i nära relationer - Gbg Stads plan mot hedersrelaterat våld och förtryck - Gbg Stads plan för jämställdhet - Gbg Stads barnrättsplan - Gbg Stads plan för åldersvänliga Gbg - Handlingsplan för arbetet med mänskliga rättigheter i Gbg Stad - Gbg Stads plan för arbetet med nationella minoritetsfrågor - Gbg Stads plan för arbetet med finskt förvaltningsområde	Regler Anvisning - Kommunstyrelsens anvisning för medlemskap i European Coalition of Cities Against Racism (ECCAR) Rutin - Gbg Stads rutin vid kränkande särbehandling, trakasserier, sexuella trakasserier och repressalier inom arbetslivet	
Regionala dokument	Styrande dokument på nämnds-/styrelsenivå		

Uppdrag att ta fram en riktlinje i syfte att stärka Göteborgs Stads arbete för mänskliga rättigheter och likvärdig service

Kommunfullmäktige har genom ett antal uppdrag (KF 2019-11-13 § 4, KF 2020-12-10 § 20, KF 2022-10-27 § 34) fokuserat på att styrning genom styrande dokument behöver bli mer ändamålsenlig så att förutsättningarna för efterlevnaden ökar. Samtliga stadsövergripande program och planer har setts över, bland annat styrningen inom området för mänskliga rättigheter, jämlikhet, jämställdhet och folkhälsa.

Kommunfullmäktige beslutade 2024-04-25 § 157 punkt 2 att ta fram en riktlinje i syfte att stärka Göteborgs Stads arbete för mänskliga rättigheter och likvärdig service. Riktlinjen som innebär reglerande styrning är ett svar på behovet av en mer ändamålsenlig och verkningsfull styrning inom området mänskliga rättigheter än vad tidigare styrformer åstadkommit.

I förarbetena till beslutet om riktlinje lyftes behov av styrning som riktas mot ordinarie arbete i nämnder och bolagsstyrelsers grunduppdrag där den väsentliga påverkan på hur rättigheter tillgodoses finns. De systematiska arbetssätt som föreslås i riktlinjen syftar till att hålla ihop och förstärka verksamheternas arbete med mänskliga rättigheter oavsett rättighetsbärare. Särskilda grupper som riskerar att inte få sina rättigheter tillgodosedda ska synliggöras genom tillämpning av riktlinjens krav.

Avsikten är att riktlinjen ska utgöra en central motor i den långsiktiga styrningen på området. Göteborgs Stads plan mot rasism 2025-2028 är tänkt att komplettera den långsiktiga styrningen där det finns ett identifierat behov av specifika åtgärder under planperioden för att motverka rasism.

Uppdraget redovisas i kommunstyrelsen 2024-12-11 (SLK-2024-00550).

Budgetuppdrag inom området mänskliga rättigheter

Förutom uppdraget att ta fram en riktlinje för mänskliga rättigheter och likvärdig service, har stadsledningskontoret under 2024 haft flera budgetuppdrag inom området mänskliga rättigheter:

- Kommunstyrelsen får i uppdrag att ge förslag på hur ansvaret för Göteborgs Stads arbete med mänskliga rättigheter kan samordnas och tydliggöras organisatoriskt (SLK-2023-01044)
- Kommunstyrelsen får i uppdrag att uppdatera modellen för normmedvetet arbetssätt och föreslå hur den implementeras i Göteborgs Stads verksamheter (SLK-2023-01039)
- Kommunstyrelsen får i uppdrag att utreda hur ojämlikhet mellan olika grupper utifrån diskrimineringsgrunderna kan synliggöras (SLK-2023-01045)
- Kommunstyrelsen får i uppdrag att förstärka arbetet mot antisemitism och islamofobi inom ramen för Levande Historia i Göteborg (SLK-2023-01043)

De tre översta uppdragen redovisas i kommunstyrelsen 2024-12-11.

Uppdrag om ny hbtqi-plan

Kommunfullmäktige beslutade 2023-05-25 § 6 punkt 2 att ge kommunstyrelsen i uppdrag att i samverkan med Göteborgs Stads HBTQI-råd ta fram en ny hbtqi-plan. Stadsledningskontorets arbete med en reviderad plan mot rasism har synkroniserats med framtagandet av en ny hbtqi-plan.

Uppdraget redovisas för kommunstyrelsen 2024-12-11.

Flera uppdrag för att stärka arbetet mot rasism

Det finns ett flertal uppdrag från kommunstyrelsen och kommunfullmäktige för att stärka arbetet mot rasism som angränsar och kompletterar föreliggande plan och dess åtgärder. Uppdraget Levande Historia i Göteborg och uppdraget från kommunfullmäktiges budget 2024 om att förstärka arbetet mot antisemitism och islamofobi stödjer specifikt arbete för skolning av ungdomar i demokrati med respekt för alla människors lika och okränkbara värde. Arbetet med uppdragen inbegriper ökad kunskap, bättre stöd och stärkt samverkan inom staden samt med civilsamhället för att motarbeta rasismens spridning bland barn och unga. Ett intensifierat arbete pågår inom ramen för arbetet med Levande Historia, där de uttryck av rasism som drabbar minoritetsgrupperna judar och muslimer omhändertas särskilt. Behov av förstärkt arbete inom ramen för dessa uppdrag kommer att genomföras löpande framgent.

Ytterligare uppdrag från kommunfullmäktige 2024-10-10 § 413 om förbättrade insatser mot antisemitism, riktar in sig på ett antal nämnder och styrelser som förväntas bidra till ett stärkt arbete:

- Grundskolenämnden och utbildningsnämnden får i uppdrag att i samverkan med kommunstyrelsen förbättra samarbetet mellan Göteborgs Stads skolor och de olika insatser som görs för att motverka antisemitism.
- Grundskolenämnden och utbildningsnämnden får i uppdrag att säkerställa att samtliga rektorer har samverkan med Levande historia i Göteborg under läsåret 2024/2025.
- Utbildningsnämnden får i uppdrag att identifiera behov av åtgärder mot antisemitism samt vilka insatser från staden centralt som kan bidra till det arbetet.
- Kommunstyrelsen får i uppdrag att, som en del i uppdraget Levande Historia i Göteborg och tillsammans med grundskolenämnden, utbildningsnämnden samt nämnden för arbetsmarknad och vuxenutbildning, fördjupa samarbetet med

föreningar som föreläser om antisemitism. Syftet är att erbjuda föreläsningar till grundskolan, gymnasieutbildningar, vuxenutbildningar och SFI.

- Kommunstyrelsen får i uppdrag, som en del i uppdraget Levande historia i Göteborg, att inom samverkan med grundskolenämnden och utbildningsnämnden anordna utbildningar för rektorer inom grundskola och gymnasieskola. Utbildningar ska även anordnas före rektorer inom vuxenutbildning och SFI. Målet är att ge rektorer verktyg för att identifiera och effektivt motverka antisemitism i skolmiljön.
- Kulturnämnden får i uppdrag att inom sin verksamhet synliggöra judiskt liv i Göteborg.
- Göteborg & Co AB får i uppdrag att under kulturkalaset 2025 sätta fokus på 250-årsjubileet av judiskt liv i Sverige.

Kommunstyrelsen beslutade 2024-10-09 § 808 om ett antal uppdrag för att trygga säkerheten för judar i Göteborg inom ramen för stadens brottsförebyggande och trygghetsskapande arbete. Ärendet ska behandlas av kommunfullmäktige. Genomförande av uppdragen bedöms även stärka förutsättningarna för att trygga säkerheten för fler minoritetsgrupper som löper högre risk att utsättas för hatbrott, som en del i arbetet.

I sammanhanget kan även grundskolenämndens uppdrag 2023-12-12 § 257 till grundskoleförvaltningen nämnas, om att återkomma till nämnden med en redovisning av hur rektorer uppfattar situationen lokalt kring antisemitism samt föreslå åtgärder för att förebygga och motverka antisemitism i skolan. Ärendet återrapporteras till grundskolenämnden i årsrapporten 2024.

Göteborgs Stad är medlem i European Coalition of Cities against Racism (ECCAR). Koalitionen är en sammanslutning av städer som arbetar aktivt för att motverka rasism, diskriminering och främlingsfientlighet utifrån ett handlingsprogram bestående av tio punkter som sträcker sig brett över kommunens grunduppdrag och arbetet med mänskliga rättigheter och icke-diskriminering. Planen mot rasism och dess åtgärder ligger i linje med handlingsprogrammet och de tio punkterna.

Det finns även uppdrag på statlig nivå för flertalet myndigheter som stadens arbete mot rasism kan dra nytta av. Statliga åtgärder och beslut påverkar den lokala nivån och flera av myndigheternas uppdrag inbegriper samverkan med berörda myndigheter och aktörer där kommuner är en central part.

Nationella minoriteter

Göteborgs Stad ska enligt lag (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk tillgodose alla fem nationella minoriteters rättigheter och de förstärkta rättigheter som gäller inom förvaltningsområdet för finska. Arbetet mot antisemitism, antiziganism och rasism mot samer är en central del i kommunens skyldigheter om skydd till nationella minoriteter och främjande av deras rätt till kultur, språk, historia och traditioner.

Beredning av ärendet

Planen har tagits fram av stadsledningskontoret i dialog med företrädare från civilsamhället och särskilt berörda minoritetsgrupper. Vad som har framkommit i dialogerna finns också presenterat i en rapport om minoriteteters utsatthet för rasism som stadsledningskontoret har tagit fram som ett kunskapsunderlag (SLK-2023-00750). I framtagandet av planen har dialog även förts genom samråd med de nationella

minoriteterna och referensgruppen för planen mot rasism samt ungdomsfullmäktige, berörda förvaltningar, Länsstyrelsen Västra Götaland och Västra Götalandsregionen.

Stadsledningskontoret har i beredningen utgått från befintligt kunskapsläge från forskning och myndigheter gällande rasism och afrofobi, antisemitism, antiziganism, islamofobi och rasism mot samer. Inom forskningen finns många olika perspektiv på och definitioner av rasism som förändras över tid. I föreliggande plan finns en lista på definitioner från som den nationella planen mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott (2016) och de nationella åtgärdsprogrammen mot olika former av rasism (2022). Likaså från myndigheten Forum för levande historia som har uppdraget att stödja och samordna arbetet med regeringens nationella plan mot rasism. Planen förhåller sig till den riktning och de definitioner som den nationella styrningen på området anger och de minoritetsgrupper som löper högre risk att utsättas för rasism: afrosvenskar, judar, muslimer, romer och samer. Regeringen har aviserat om att en ny nationell plan mot rasism är under framtagande. Göteborgs Stad har att förhålla sig till eventuella förändringar inom området avhängigt statliga beslut.

Kommunstyrelsens uppdrag 2024-01-10 § 24 punkt 2 till stadsledningskontoret att fördjupa analysen av hur rasism i Göteborg tar sig uttryck och olika gruppers utsatthet samt inkludera förslag på gruppsspecifika åtgärder har omhändertagits i framtagandet av planen. Stadsledningskontoret har i sin analys utifrån dialoger med berörda minoritetsgrupper, forskningsunderlag och avstämning med förvaltningar identifierat ett antal områden där rasism återkommande tar sig uttryck för samtliga minoriteter. Genom dessa dialoger, underlag och avstämnings framträder ett behov av att kraftsamla kring några gemensamma åtgärdsområden och därefter göra gruppsspecifika anpassningar i genomförandet av åtgärderna.

Arbetet med planen har också genomförts i samarbete med framtagandet av förslagen till Göteborgs Stads riktlinje för mänskliga rättigheter och likvärdig service samt Göteborgs Stads plan för att förbättra hbtqi-personers livsvillkor. Eftersom utsattheten för hbtqi-personer och minoriteter utsatta för rasism i en del fall är likartade, återfinns ett antal gemensamma utvecklingsområden och åtgärder i planerna. Likaså förhåller sig planen och åtgärderna till uppdrag från kommunstyrelsen och kommunfullmäktige inom rasismområdet, vilket har beskrivits under rubriken Angränsande uppdrag.

Planens utgångspunkter

Göteborgs Stads plan mot rasism 2025-2028 utgår från att planen ska vara en del av den samlade styrningen inom området gällande stadens arbete med mänskliga rättigheter och likvärdig service. De åtgärder som planen omfattar föreslås inom områden där stadsledningskontoret ser att arbetet mot rasism behöver ett förstärkt fokus och där staden har rådighet.

Det finns både skillnader och likheter i hur rasism drabbar minoritetsgrupperna i Göteborg. Förståelsen för att dessa grupper också har stora variationer i individer och behov inom respektive grupp är en utgångspunkt. I framtagandet av planen identifierades några områden som återkommande där rasism tar sig uttryck för samtliga minoriteter. Dessa områden fokuserar planen särskilt på. I genomförandet av planens åtgärder behöver ansvariga nämnder och styrelser beakta de olika formerna av rasism för att säkerställa att arbetet kommer åt och motverkar de uttryck av rasism som drabbar afrosvenskar, judar, muslimer, romer och samer. Olika former av rasism kan aktiveras av omvärldshändelser

vilket kräver en bevakning och beredskap i stadens verksamheter. Detta för att motverka att och agera om hat, hot och utsatthet riktat till någon eller några minoritetsgrupper ökar.

De flesta av åtgärderna i planen är förebyggande för att identifiera och motverka att diskriminering, kränkningar och trakasserier sker. En del i arbetet mot rasism är att arbeta mer främjande genom kultur och synliggörande av minoriteternas språk, historia och kultur i det offentliga rummet. Några av planens åtgärder har det främjande perspektivet.

Fokusområden och åtgärder i planen

Utifrån dialoger och samråd med berörda minoritetsgrupper, rapporter och forskning inom rasismområdet, samt förslag på förstärkt styrning inom mänskliga rättigheter och angränsade uppdrag inom rasismområdet, omfattar planen fem fokusområden där staden behöver stärka arbetet mot rasism. Dessa är:

- Skola och förskola
- Brottsförebyggande samt tillits- och trygghetsskapande arbete
- Vård, omsorg och stöd
- Kultur och mötesplatser
- Dialog och involvering

Planen har totalt 13 åtgärder. Åtgärderna inom fokusområdena Skola och förskola och Brottsförebyggande samt tillits- och trygghetsskapande arbete är gemensamma med förslag till Göteborgs Stads plan för att förbättra hbtqi-personers livsvillkor 2025-2028. Det innebär att totalt sju åtgärder inom dessa två fokusområden återfinns i båda planerna.

Skola och förskola

Skola är det område som återkommande identifieras som en plats där barn och unga inte helt skyddas från att utsättas för rasism och där kunskapen om afrofobi, antisemitism, antiziganism, islamofobi och rasism mot samer beskrivs som otillräcklig. Det kan bland annat handla om kunskap om rasism och dess olika uttryck som en del i undervisningen, rektors och lärares agerande när incidenter, stöd till elever som blir utsatta för rasism och bristande stöd till lärare i att stärka förmågan att hantera svåra och komplexa samtal. Ungdomsfullmäktige lyfter återkommande rasism och skolmiljön som ett viktigt område. Bland anmälda kränkningar, trakasserier och diskriminering i skolorna, såväl grundskola som gymnasium, berör de allra flesta diskrimineringsgrunderna etnisk tillhörighet och religion eller annan trosuppfattning.

I dialoger med representanter för förskoleförvaltningen, grundskoleförvaltningen och utbildningsförvaltningen, har stadsledningskontoret identifierat att åtgärder som kan bidra till att motverka rasism i skolan, i stort sett är desamma som åtgärder för en förbättrad skolmiljö för hbtqi-elever. Stadsledningskontoret föreslår därför samma åtgärder till dessa förvaltningar i båda planerna.

Stadsledningskontoret har gjort bedömningen att åtgärder riktade till stadens egna verksamheter bör prioriteras. Detta då kommunens rådighet över andra huvudmän är begränsad. Grundskoleförvaltningen och utbildningsförvaltningen kan ha och har samarbeten med fristående skolor där båda skolformer har möjlighet att sprida erfarenheter och kompetens. Stadsledningskontoret bedömer dock att fokus för dessa nämnder ska vara att i första hand motverka rasism på stadens egna skolor.

Brottsförebyggande samt tillits- och trygghetsskapande arbete

Minoritetsgruppers utsatthet och upplevda otrygghet ser delvis annorlunda ut än för majoritetsbefolkningen. Utsattheten kan i många fall kopplas till den egna identiteten, till den personen är. Risken att utsättas för diskriminering och hatbrott är högre. Likaså att mötas av fördomar, kränkningar, exkluderande strukturer och sämre tillgång till sina mänskliga rättigheter. Upplevd trygghet är nära kopplat till tillit vilket bland annat ställer krav på tillitsskapande arbete. Det är därför av stor betydelse att då socialförvaltningarna tar fram lokala lägesbilder som underlag för åtgärder som ska förebygga brott och öka tryggheten, dessa även omfattar minoritetsgruppers utsatthet och att de tas fram tillsammans med berörda grupper.

I arbetet med att ta fram förslag på planer mot rasism och för att förbättra hbtqi-personers livsvillkor har representanterna för samtliga minoritetsgrupper vittnat om ett hårdnande samhällsklimat där en ökad polarisering i samhället och omvärldshändelser med kopplingar till olika grupper bidragit till ökad otrygghet. Att utsättas för hatbrott utifrån att vara den man är kan bidra till rädsla, otrygghet och i förlängningen minoritetsstress. Staden behöver därför även förbättra sitt arbete med att förebygga hatbrott. I ärendet om att ge förslag på hur staden kan bidra till att trygga säkerheten för judar i Göteborg (SLK-2023-01146) som ska behandlas av kommunfullmäktige, framgår att stadsledningskontoret kommer att ta initiativ till att utveckla samarbetet med Polismyndigheten Region Väst om hatbrott riktat mot minoriteter. Det innebär att delta i samverkan genom Polisens demokrati- och hatbrottsgrupp. Därför föreslås inga åtgärder i planen avseende detta.

Kultur och mötesplatser

Alla i Göteborg ska kunna vara stolta över sin bakgrund och identitet och leva i staden utan att bli utsatt för rasism och negativa stereotypa uppfattningar. I dialoger med representanter från civilsamhället och minoritetsgrupper framkommer att utsattheten för rasism leder till att man, i de fall det är möjligt, dämpar synligheten av sin identitet för att bli mer accepterad och inkluderad i det svenska samhället. Det framkommer också i dialogerna en upplevelse av att inte vara representerad eller synlig i staden och känna sig som en del av Göteborg.

Det bedrivs ett aktivt arbete för att synliggöra en mångfald av uttryck, perspektiv och konst- och kulturområden på stadens kulturinstitutioner och mötesplatser. Varje år uppmärksammar Göteborgs Stad även internationella och nationella minnesdagar med koppling till nationella minoriteter och mänskliga rättigheter. Uppmärksammandet sker främst på stadens kulturinstitutioner men i viss mån även i stadens olika verksamheter som når många göteborgare i olika åldrar. Barn och unga är en särskilt prioriterad målgrupp enligt minoritetslagen (2009:724) och stadens arbete mot rasism. Även äldres rätt till sin kultur, språk och identitet är särskilda rättigheter som ska efterlevas enligt lag (2009:724). Åtgärderna som föreslås i planen stärker det främjande arbetet genom kultur och synliggörande av minoriteter i det offentliga rummet.

Vård, omsorg och stöd

Sverige följer en internationell trend som innebär att allt fler kvinnor och män med utländsk bakgrund arbetar i verksamheter inom vård, omsorg och stöd. Samtidigt förekommer det att personal som arbetar inom dessa verksamheter utsätts för rasistiska uttryck. Det finns begränsad forskning på området men beskrivningar och uppgifter från personal inom olika vård- och omsorgsgivande verksamheter har till exempel bidragit till

att Socialstyrelsen inom ramen för regeringens fem åtgärdsprogram mot rasism har tagit fram ett utbildningsmaterial för att stödja arbetet mot rasism inom vård och omsorg. Utsatthet för rasism kopplat till utländsk bakgrund är också en identifierad fråga inom förvaltningen för funktionsstöd och äldre samt vård- och omsorgsförvaltningen. I framtagandet av planen har dialog även förts med Västra Götalandsregionen som har uppmärksammat problem med att medarbetare inom hälso- och sjukvård kan utsättas för kränkningar av patient eller närstående, ofta utifrån hudfärg, etnisk tillhörighet och/eller religion men även utifrån andra diskrimineringsgrunder. Regionfullmäktige har beslutat att Västra Götalandsregionen ska ha en regiongemensam rutin för att hantera kränkningar från patient eller närstående inom hälso- och sjukvård (Diarienummer RS 2019–02876). Det har identifierats ett behov av stöd för att tydliggöra hur medarbetare och chefer kan förebygga och hantera när utsatta situationer uppstår i mötet med brukare, omsorgstagare och/eller klient.

En åtgärd i planen riktar in sig på ett sådant stöd, som kompletterar befintliga rutiner i arbetet mot kränkande särbehandling, trakasserier, sexuella trakasserier och repressalier inom arbetslivet som verksamheterna har.

Dialog och involvering

Göteborgs Stad ska ha kontaktytor och forum för dialog med röstbärande organisationer och de minoritetsgrupper som särskilt berörs för att få den kunskap som behövs i arbetet mot rasism, samt för att bygga tillit och motverka misstro. På kommuncentral nivå finns olika sorters forum för dialog med olika rättighetsbärare, bland annat kommunstyrelsens råd. Utifrån kommunstyrelsens reglemente, och i enlighet med minoritetslagen (2009:724), förs samråd med de nationella minoriteterna genom råd för den sverigefinska och romska minoriteten samt kontaktytor för samråd med den judiska och samiska minoriteten. Det finns kommuncentrala kontaktytor med representanter från civilsamhället och de muslimska och afrosvenska grupperna i Göteborg som kan utvecklas.

I arbetet med planen framkom att det saknas ett stående gemensamt forum mot rasism för att fördjupa kunskapen och medvetenheten kring rasism, bidra till lärande och dialog. Det föreslås som en åtgärd i planen. Att förstå hur rasism tar sig uttryck i Göteborg förutsätter involvering med civilsamhälle, göteborgare, akademi, myndigheter och stadens verksamheter.

Genomförande och uppföljning av planen

Varje nämnd med utpekad ansvar i planen ansvarar för implementeringen i den egna förvaltningen och genomförandet av respektive åtgärd.

Berörda nämnder ansvarar för att följa upp de åtgärder de har fått tilldelade. Varje förvaltning ska årligen rapportera genomförandet till sin nämnd. Rapporteringen syftar till att undersöka både vad som möjliggjort implementeringen av specifika åtgärder och eventuellt utgjort hinder för att på så vis kunna undanröja dessa.

Kommunstyrelsen ansvarar för en samlad uppföljning av planen. Efter halva planperioden tillfrågas berörda nämnder om nuläge gällande genomförande av de åtgärder de har utpekad ansvar för. Vid planperiodens slut ska uppföljning av planens samtliga åtgärder ske. En väsentlig del av uppföljningen ska redogöra för berörda minoriteters upplevelser av resultatet av genomförda åtgärder.

Då det inom rasismområdet finns flera angränsande uppdrag kommer stadsledningskontoret att se över möjligheten till en sammanhållen uppföljning.

Stadsledningskontorets bedömning

Förslag till Göteborgs Stads plan mot rasism 2025-2028 är en del av omformningen mot en mer ändamålsenlig styrning inom området mänskliga rättigheter. Planen omfattar konkreta åtgärder för specifika förändringar där konstaterade behov föreligger. Den kompletterar förslaget till Göteborgs Stads riktlinje för arbetet med mänskliga rättigheter och likvärdig service. Riktlinjen ska driva stadens arbete framåt och omfattar såväl organisationskultur som styrande strukturer och systematik.

Beredningen av denna plan, förslaget till hbtqi-plan och riktlinjen har genomförts i nära samarbete för att säkerställa att övergångslösningen som föreslogs i utredningen om den långsiktiga styrningen följs.

I processen har särskild uppmärksamhet ägnats åt att tydligt skilja mellan grunduppdragsnära systematik som ska omhändertas av riktlinjen och specifika åtgärder som ska läggas i planerna. Vissa behov av åtgärder som framkommit under beredningen av planerna, faller inom riktlinjens område i den mening att de berör systematiska arbetsformer. Här gör stadsledningskontoret bedömningen att planerna trots allt behöver omhänderta de behov som har identifierats som särskilt angelägna. I takt med att arbetet med den tänkta riktlinjen implementeras och arbetet stärks bedömer stadsledningskontoret att behovet av planerande styrning inom området kommer att minska. Stadsledningskontoret bedömer att förslagen på riktlinje och planer ska remitteras samtidigt inför en sammanhållen hantering av remissvaren.

Stadsledningskontoret har i framtagandet av planen identifierat några områden som återkommande, där rasism tar sig uttryck mot de minoritetsgrupper som löper högre risk att utsättas för rasism. Stadsledningskontoret bedömer att arbetet mot rasism kan stärkas genom att fokusera särskilt på dessa områden. I genomförandet av planens åtgärder bedömer stadsledningskontoret att ansvariga nämnder och styrelser behöver beakta de olika formerna av rasism för att säkerställa att arbetet kommer åt och motverkar de uttryck av rasism som drabbar afrosvenskar, muslimer, judar, romer och samer.

Stadsledningskontoret bedömer att åtgärderna i denna plan, tillsammans med ny styrning genom föreslagen riktlinje för arbetet med mänskliga rättigheter och likvärdig service samt angränsade uppdrag inom rasismområdet, bidrar till att motverka rasism och förbättra livsvillkoren för minoritetsgrupper i Göteborg.

Jonas Kinnander

Eva Hessman

Direktör Ärende och utredning

Stadsdirektör

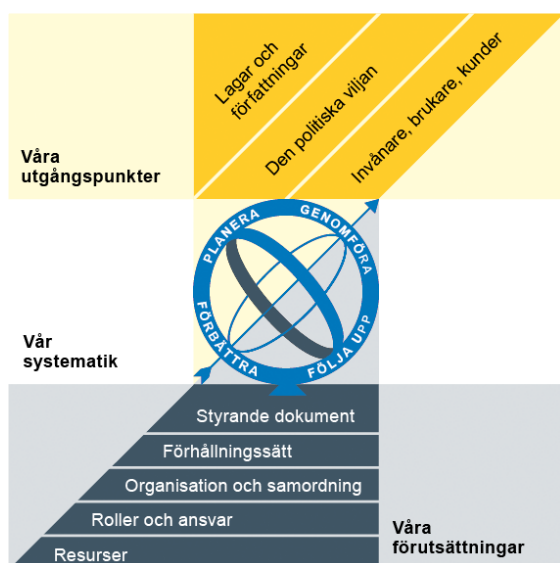
Göteborgs Stads plan mot rasism

År 2025–2028

Planerande styrande dokument

[
Vision
Program
► Plan
]

Göteborgs Stads styrsystem

Utgångspunkterna för styrningen av Göteborgs Stad är lagar och författningar, den politiska viljan och stadens invånare, brukare och kunder. För att förverkliga utgångspunkterna behövs förutsättningar av olika slag. Stadens politiker har möjlighet att genom styrande dokument beskriva hur de vill realisera den politiska viljan. Inom Göteborgs Stad gäller de styrande dokument som antas av kommunfullmäktige och kommunstyrelsen. Därutöver fastställer nämnder och bolagsstyrelser egna styrande dokument för sin egen verksamhet. Kommunfullmäktiges budget är det övergripande och överordnade styrande dokumentet för Göteborgs Stads nämnder och bolagsstyrelser.

Om Göteborgs Stads styrande dokument

Göteborgs Stads styrande dokument är våra förutsättningar för att vi ska göra rätt saker på rätt sätt. De anger vad nämnder/styrelser och förvaltningar/bolag ska göra, vem som ska göra det och hur det ska göras. Styrande dokument är samlingsbegreppet för dessa dokument.

Stadens grundläggande principer såsom demokratisk grundsyn, principer om mänskliga rättigheter och icke-diskriminering omsätts i praktisk verksamhet genom att de integreras i stadens ordinarie beslutsprocesser. Beredning av och beslut om styrande dokument har en stor betydelse för förverkligandet av dessa principer i stadens verksamheter.

De styrande dokumenten ska göra det tydligt både för organisationen och för invånare, brukare, kunder, leverantörer, samarbetspartners och andra intressenter vad som förväntas av förvaltningar och bolag. De styrande dokumenten ligger till grund för att utkräva ansvar när vi inte arbetar i enlighet med vad som är beslutat.

Styrande dokument			
Kommunala föreskrifter		Planerande och reglerande styrande dokument	
Normgivning mot enskild	Riktade styrande dokument	Planerande styrande dokument	Reglerande styrande dokument

Dokumentnamn: Göteborgs Stads plan mot rasism

Beslutad av:

[Nämnd/styrelse/befattning]

Gäller för:

[Text]

Diarienummer:

[Nummer]

**Datum och paragraf för
beslutet:**

[Text]

Dokumentsort:

[Dokumentsort]

Giltighetstid:

[Giltighetstid]

Senast reviderad:

[Datum]

Dokumentansvarig:

[Funktion]

Bilagor:

[Bilagor]

Innehåll

Inledning	5
Syftet med denna plan	5
Vem omfattas av planen	5
Giltighetstid	5
Bakgrund	5
Koppling till andra styrande dokument	5
Planen kompletterar befintlig styrning	5
Gemensamma åtgärder med Göteborgs Stads plan för att förbättra hbtqi- personers livsvillkor	6
Stödjande dokument	7
Genomförande av denna plan	7
Uppföljning av denna plan	7
Planens utgångspunkter	8
Dialog och kunskap	8
Beakta hur rasism tar sig uttryck	8
Främjande perspektiv	8
Definitioner	8
Planen	10
Fokusområden	10
Fokusområde Skola och förskola	10
Åtgärder	10
Fokusområde Brottsförebyggande samt tillits- och trygghetsskapande arbete	12
Åtgärder	13
Fokusområde vård, omsorg och stöd	14
Åtgärd	14

Fokusområde kultur och mötesplatser	15
Åtgärder	15
Fokusområde dialog och involvering.....	16
Åtgärd	17

Inledning

Syftet med denna plan

Göteborgs Stad har en skyldighet att respektera, skydda, uppfylla och främja de mänskliga rättigheterna för alla som bor, vistas och verkar i staden. Stadens ska erbjuda likvärdig service, en jämlik tillgång till de rättigheter som tillhandahålls av staden och öppna och inkluderande arbetsplatser.

Syftet med Göteborgs Stads plan mot rasism 2025-2028 är att bidra till förflyttningar inom kommunala verksamhetsområden där det finns en särskilt utpekad utsatthet av rasism för minoritetsgrupper och där arbetet mot rasism behöver ta steg framåt. Åtgärderna förväntas förstärka stadens möjlighet att genomföra sina grunduppdrag på ett likvärdigt sätt i enlighet med internationella konventionsåtaganden och svensk lagstiftning.

Vem omfattas av planen

Denna plan gäller för förskolenämnden, grundskolenämnden, kommunstyrelsen, kulturnämnden, nämnden för demokrati- och medborgarservice, nämnden för funktionsstöd, socialnämnderna Centrum, Hisingen, Nordost och Sydväst, utbildningsnämnden och äldre samt vård- och omsorgsnämnden.

Giltighetstid

Denna plan gäller för perioden 2025-2028.

Bakgrund

Kommunfullmäktige antog år 2020 Göteborgs Stads första plan för stärkta insatser mot rasism 2020–2023. I kommunfullmäktiges budget 2024 fick kommunstyrelsen i uppdrag att ta fram förslag på hur planen kunde förlängas samt att uppdatera planen efter nya omvärldsförutsättningar. I samband med uppföljningen av planen samt en särredovisning om minoriteters utsatthet för rasism fick stadsledningskontoret i uppdrag att i samband med revideringen av planen fördjupa analysen av hur rasism i Göteborg tar sig uttryck och olika gruppers utsatthet samt inkludera förslag på gruppsspecifika åtgärder (KS 2024-01-10 § 24, punkt 2).

Koppling till andra styrande dokument

Planen kompletterar befintlig styrning

En viktig del av styrningen inom området mänskliga rättigheter utgörs av internationella konventioner om mänskliga rättigheter vilka även speglas i svensk lagstiftning. Regeringsformen slår fast att den offentliga makten ska utövas med respekt för alla

människors lika värde och för den enskilda människans frihet och värdighet. I regeringsformen inkluderas dessutom europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna, Europakonventionen, i sin helhet. Planen mot rasism förhåller sig även till Europarådets ramkonvention om skydd för nationella minoriteter (1995) och lag (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk.

Samtliga nämnder och styrelser i Göteborgs Stad ska i enlighet med sina reglementen och ägardirektiv utföra sina uppdrag utifrån demokratisk grundsyn, principer om mänskliga rättigheter och mot diskriminering. Det betyder att alla invånare i kommunen har rätt till en god och likvärdig service och ett värdigt bemötande oavsett förutsättningar, bakgrund och var i kommunen de bor.

Göteborgs Stads rutin vid kränkande särbehandling, trakasserier, sexuella trakasserier och repressalier inom arbetslivet är en del av det systematiska arbetsmiljöarbetet och arbetet med aktiva åtgärder i enlighet med arbetsmiljölagens och diskrimineringslagens bestämmelser. I Göteborgs Stads riktlinje för arbetsmiljö, medarbetarskap och chefskap framgår att det krävs ett inkluderande förhållningssätt och aktivt arbete som utgår från alla diskrimineringsgrunderna för att skapa, behålla och utveckla en arbetsplats med olikheter som strävar efter gemensamma mål.

Principen om icke-diskriminering återkommer i ett flertal av stadens styrande dokument genom mål, inriktningar och strategier. Göteborgs Stads barnrättsplan är ett exempel på styrande dokument som genomsyras av denna princip. Ett annat exempel är Göteborgs Stads trygghetsskapande och brottsförebyggande program som innehåller en strategi som påtalar att Göteborgs Stads trygghetsskapande och brottsförebyggande arbete ska vara kunskapsbaserat och utgå från målgruppsanalyser.

Utifrån Göteborgs Stads medlemskap i European Coalition of Cities against Racism (ECCAR) har staden åtagit sig att arbeta aktivt för att motverka rasism, diskriminering och främlingsfientlighet utifrån ett handlingsprogram bestående av tio punkter. Planen mot rasism och dess åtgärder ligger i linje med handlingsprogrammet och de tio punkterna. De dokument som styr stadens medlemskap i ECCAR är koalitionens stadgar samt kommunstyrelsens anvisning för medlemskapet.

Göteborgs Stads plan mot rasism 2025-2028 kompletterar befintlig styrning där det finns ett identifierat behov av specifika åtgärder under planperioden för att motverka rasism.

Gemensamma åtgärder med Göteborgs Stads plan för att förbättra hbtqi-personers livsvillkor

Några av utvecklingsområdena i denna plan har identifierats i samverkan med framtagandet av Göteborgs Stads plan för att förbättra hbtqi-personers livsvillkor. Eftersom en identifierad utsatthet som påverkar hbtqi-personer och minoriteter utsatta för rasism i vissa fall är likartade, så återfinns sju gemensamma åtgärder i båda planerna. Detta rör åtgärder inom fokusområdet Skola och förskola samt fokusområdet Brottsförebyggande samt tillits- och trygghetsskapande arbete.

Stödjande dokument

Göteborgs Stad, stadsledningskontoret. 2024. Om afrofobi, antisemitism, antiziganism, islamofobi, rasism mot samer. Rapport om minoriteters utsatthet.

Regeringskansliet. 2012. En samordnad och långsiktig strategi för romsk inkludering 2012–2032 (Skr. 2011/12:56).

Regeringskansliet. 2024. Ett starkt judiskt liv för framtida generationer. Nationell strategi för att stärka judiskt liv i Sverige 2025–2034 (SOU 2024:3).

Regeringskansliet. 2016. Samlat grepp mot rasism och hatbrott: Nationell plan mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott.

Regeringskansliet. 2022. Åtgärdsprogram mot afrofobi.

Regeringskansliet. 2022. Åtgärdsprogram mot antiziganism.

Regeringskansliet. 2022. Åtgärdsprogram mot antisemitism.

Regeringskansliet. 2022. Åtgärdsprogram mot islamofobi.

Regeringskansliet. 2022. Åtgärdsprogram mot rasism mot samer.

Myndigheten Forum för Levande Historia har i uppdrag att samordna arbetet utifrån den nationella planen mot rasism och åtgärdsprogrammen mot afrofobi, antiziganism, antisemitism, islamofobi och rasism mot samer. Flera kunskapsunderlag och stöd finns att tillgå via myndighetens hemsida.

Genomförande av denna plan

Varje nämnd med utpekad ansvar i planen ansvarar för implementeringen i den egna organisationen och genomförandet av respektive åtgärd.

Uppföljning av denna plan

Berörda nämnder ansvarar för att följa upp de åtgärder de har fått tilldelade. Varje förvaltning ska årligen rapportera genomförandet till sin nämnd. Rapporteringen syftar till att undersöka både vad som möjliggjort implementeringen av specifika åtgärder och eventuellt utgjort hinder för att på så vis kunna undanröja dessa.

Kommunstyrelsen ansvarar för en samlad uppföljning av planen. Efter halva planperioden tillfrågas berörda nämnder om nuläge gällande genomförande av de åtgärder de har utpekad ansvar för. Vid planperiodens slut ska uppföljning av planens samtliga åtgärder ske. En väsentlig del av uppföljningen ska redogöra för berörda minoriteters upplevelser av resultatet av genomförda åtgärder.

Planens utgångspunkter

Dialog och kunskap

Planen utgår från dialoger och samråd med företrädare från civilsamhället och de fem särskilt berörda minoritetsgrupperna afrosvenskar, judar, romer, muslimer och samer. Deras kompetenser, erfarenheter och förslag på åtgärder för arbetet mot rasism utgör en grund för planen. Delaktighet är tillsammans med bland annat transparens och möjlighet till ansvarsutkrävande grundläggande principer i arbetet för mänskliga rättigheter.

Befintligt kunskapsläge från forskning och myndigheter gällande rasism och afrofobi, antisemitism, antiziganism, islamofobi och rasism mot samer synliggör kritiska områden inom kommunens verksamheter. Den kunskapen har varit vägledande för planens prioriterade fokusområden. I stadsledningskontorets framtagna kunskapsunderlag (SLK-2023-0075) om minoriteters utsatthet för rasism finns befintlig forskning och myndighetsrapporter samlat.

Beakta hur rasism tar sig uttryck

I framtagandet av planen identifierades några områden som återkommande där rasism tar sig uttryck för samtliga fem minoriteter. Dessa områden fokuserar planen särskilt på. I genomförandet av planens åtgärder ska ansvariga nämnder och styrelser beakta de olika formerna av rasism för att säkerställa att arbetet kommer åt och motverkar de uttryck av rasism som drabbar afrosvenskar, judar, muslimer, romer och samer. Det finns både skillnader och likheter i hur rasism drabbar minoritetsgrupperna i Göteborg. Förståelsen för att dessa grupper också har stora variationer i individer och behov inom respektive grupp är en utgångspunkt. De olika formerna av rasism kan samexistera i olika sammanhang och i samhället i stort. Olika former av rasism kan också drabba en och samma individ, exempelvis svarta muslimer. Likaså kan olika former av rasism aktiveras av omvärldshändelser vilket kräver en bevakning och beredskap att motverka och agera vid ökning av hat, hot och utsatthet riktad till någon eller några minoritetsgrupper.

Främjande perspektiv

De flesta av åtgärderna mot rasism är förebyggande för att identifiera och motverka att diskriminering, kränkningar och trakasserier sker. En del i arbetet mot rasism är att arbeta främjande genom kultur och synliggörande av minoriteter i det offentliga rummet. Några av planernas åtgärder har det främjande perspektivet. Stereotyper, föreställningar och fördomar om afrosvenskar, judar, muslimer, romer och samer utmanas genom att minoriteterna och de olika gruppernas heterogenitet, historia, kultur, språk och identitet tar plats i Göteborg.

Definitioner

Inom forskningen finns många olika perspektiv på och definitioner av rasism. Definitionerna förändras över tid. I denna lista används definitioner som anges i den nationella planen mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott (2016) och de nationella åtgärdsprogrammen mot olika former av rasism (2022) samt används av

myndigheten Forum för levande historia, som har uppdraget att stödja och samordna arbetet med regeringens nationella plan mot rasism.

Med **rasism** avses att människor på grund av föreställningar om ras, nationellt, kulturellt eller etniskt ursprung, religion, hudfärg eller annat liknande förhållande är väsensskilda från varandra och att de därmed kan eller bör behandlas på olika sätt.

Afrofobi definieras som ideologier, uppfattningar eller värderingar som ger uttryck för fientlighet mot afrosvenskar. Afrosvenskar är en demografisk kategori som inkluderar alla invånare i Sverige med någon form av afrikanskt påbrå.

Antisemitism definieras som ideologier, uppfattningar eller värderingar som ger uttryck för fientlighet mot judar. Sverige står bakom IHRA:s (International Holocaust Remembrance Alliance) arbetsdefinition av antisemitism.

Antiziganism definieras som ideologier, uppfattningar eller värderingar som ger uttryck för fientlighet mot romer. Sverige står också bakom IHRA:s arbetsdefinition av antiziganism.

Islamofobi definieras som ideologier, uppfattningar eller värderingar som ger uttryck för fientlighet mot muslimer.

Rasism mot samer definieras som ideologier, uppfattningar eller värderingar som ger uttryck för fientlighet mot samer.

Planen

Fokusområden

Rasism och dess varierade uttryck påverkar individers och gruppers vardagsliv på olika sätt i mötet med många samhällsområden; i arbetslivet, skolan, inom vård, omsorg och stöd, på offentliga platser, inom rättsväsendet, i medier och på internet. Flertalet av samhällsområdena är inom stadens ansvar. Utifrån dialoger och samråd med berörda minoritetsgrupper och rapporter och forskning inom rasismområdet, fokuserar planen på fem fokusområden där staden behöver stärka arbetet mot rasism. Dessa är:

- Skola och förskola
- Brottsförebyggande samt tillits- och trygghetsskapande arbete
- Vård, omsorg och stöd
- Kultur och mötesplatser
- Dialog och involvering

Fokusområde Skola och förskola

Rätten att känna sig trygg och inkluderad i skolan och förskolan gäller alla barn. Elevers utsatthet, eller risk för utsatthet för hat, hot, mobbing och våld har kopplingar till nedsatt psykisk och fysisk hälsa samt försämrad skolgång och utbildning. På nationell nivå har bland annat Barnombudsmannen (BO) utifrån olika regeringsuppdrag lyft en särskild sårbar situation i skolan hos elever utsatta för rasism och elever som identifierar som hbtqi.

Ett liknande mönster går att se även i Göteborg. Exempelvis visar statistik från grundskoleförvaltningen att av de anmälningar om kränkande behandling med koppling till diskriminering som anmälades mellan augusti 2023 och februari 2024, berörde de allra flesta diskrimineringsgrunderna etnisk tillhörighet och religion/annan trosuppfattning (60 procent). Näst flest kränkningar var kopplade till sexuell läggning och könsidentitet/uttryck (22 procent).

Rasism är en del i barns vardag från tidig ålder. Ungdomsfullmäktige i Göteborg och representanter från minoritetsgrupperna afrosvenskar, judar, muslimer, romer och samer i Göteborg beskriver framför allt skolan som en plats där barn och unga inte helt skyddas från att utsättas för rasism och där kunskapen om afrofobi, antisemitism, antiziganism, islamofobi och rasism mot samer beskrivs som otillräcklig. Otillräckligheten kan omfatta kunskap om rasism och dess olika uttryck som en del i undervisningen, rektors och lärares agerande när incidenter sker, elever som kränker andra elever, stöd till elever som blir utsatta för rasism och bristande stöd till lärare i att stärka förmågan att hantera svåra och komplexa samtal som kan skapa motsättningar i klassrummet.

Åtgärder

Skolledarna (rektorer och biträdande rektorer) på samtliga skolor och förskolor ska under planperioden förstärka sina kunskaper om olika diskrimineringsgrunder

och minoritetsgrupper i syfte att utveckla demokrati- och värdegrundsarbetet på sina respektive förskolor och skolor.

Ansvar: förskolenämnden, grundskolenämnden och utbildningsnämnden.

Skolledarna ska i framtagandet av plan mot diskriminering och kränkande behandling säkerställa att samtliga diskrimineringsgrunder och nationella minoritetsperspektiv ingår i kartläggningar, analys, åtgärder och uppföljning.

Ansvar: grundskolenämnden och utbildningsnämnden.

Varje skola och förskola har enligt skollagen skyldighet att årligen upprätta en plan för att förebygga och hantera kränkande behandling. Enligt diskrimineringslagen har förskolan och skolan även skyldighet att arbeta med aktiva åtgärder för att motverka diskriminering utifrån de sju diskrimineringsgrunderna och främja lika rättigheter och möjligheter för alla elever.

I Göteborgs Stad slås dessa åtaganden ihop genom att ta fram och arbeta med plan mot diskriminering och kränkande behandling (PDK). För att komma fram i arbetet har skolledarna en särskilt viktig roll. Det behövs både kunskap och systematiskt arbete för säkerställa en trygg skolmiljö för alla elever – med särskilt fokus på elever i skolan och barn i förskolan som tillhör någon av de nationella minoriteterna eller har koppling till någon av de sju diskrimineringsgrunderna.

Grundskoleförvaltningen och utbildningsförvaltningen ska göra årliga sammanställningar och analys av samtliga skolors planer mot diskriminering och kränkande behandling. Sammanställningarna ska utgöra ett underlag för förvaltningarnas arbete mot diskriminering och för att öka likvärdigheten mellan skolor.

Ansvar: grundskolenämnden och utbildningsnämnden.

För att förvaltningarna ska kunna följa skolornas arbete mot diskriminering och kränkande behandling, måste varje skola rapportera sin plan till respektive förvaltning. På så sätt blir det möjligt för förvaltningarna att på en aggregerad nivå sammanställa och analysera arbetet och identifiera vilka skolor som behöver stöd.

Grundskoleförvaltningens centrala elevhälsa ska bistå med kunskap om minoritetsgruppers olika utsattheter och utgöra ett stöd när åtgärder tas fram i arbetet mot diskriminering och kränkande behandling.

Ansvar: grundskolenämnden.

För att kunna erbjuda en trygg och likvärdig skola för elever som tillhör olika minoritetsgrupper, behövs både kunskap om specifika livsvillkor och förmåga att hantera konflikter, arbeta förebyggande och vid behov stötta elever utsatta för kränkningar av olika slag. Elevhälsan har en betydelsefull roll som även skulle kunna utvecklas till att bistå skolledning och lärare när specifik kunskap om olika minoriteter efterfrågas och material behöver tas fram. Urvalet av material kan med fördel hämtas från grundskoleförvaltningens lärarakademi som utgör en omfångsrik kunskapsbank för pedagoger i skolan.

Utbildningsförvaltningen ska säkerställa tillräckliga resurser för att bistå med kunskap om minoriteters olika utsattheter och utgöra ett stöd till gymnasieskolorna.

Ansvar: utbildningsnämnden.

För att säkerställa en trygg och likvärdig skola för gymnasieelever som tillhör olika minoritetsgrupper behövs både kontinuerlig kunskapsutveckling och processtöd för skolläring, pedagoger och elevhälsopersonal. Kunskapsunderlag och metodstöd gällande exempelvis konflikthantering och svåra samtal tas fortlöpande fram av bland annat akademien, olika myndigheter och civilsamhälle. Resurser ska finnas för att skolläring, pedagoger och elevhälsopersonal ska få stöd i vilka material som är lämpliga att använda.

Fokusområde Brottsförebyggande samt tillits- och trygghetsskapande arbete

Minoritetsgruppers utsatthet och upplevda otrygghet ser delvis annorlunda ut än för majoritetsbefolkningen. Utsattheten kan i många fall kopplas till den egna identiteten, till den personen är. Risker för att utsättas för diskriminering och hatbrott är högre. Likaså för att mötas av fördomar, kränkningar, exkluderande strukturer och sämre tillgång till sina mänskliga rättigheter. Hatbrott är ett samlingsnamn för flera olika brott där motivet är att kränka någon utifrån ras, hudfärg, nationellt eller etniskt ursprung, trosuppfattning, sexuell läggning eller könsöverskridande identitet eller uttryck. Det definieras av polisen som demokratihotande brottslighet och är ett tilltagande problem i samhället där både enskilda individer och grupper av människor kan utsättas. Upplevelsen av trygghet är bland minoritetsgrupper också starkt förknippad med tillit. Tillit definieras ofta som villighet att visa sig sårbar baserat på positiva förväntningar på andras intentioner och beteenden och brukar beskrivas som en viktig faktor för social sammanhållning och delaktighet.

Det finns ett stort mörkertal när det kommer till anmälningar om utsatthet för rasism, diskriminering och hatbrott med olika rasistiska motiv. Detta visar bland annat Brottsförebyggande rådet (Brå) utifrån deras uppdrag om att ta fram hatbrottsstatistik och göra fördjupade studier om hatbrott med olika rasistiska motiv. Låg tillit och lågt förtroende för myndigheter, rädsla att bli ytterligare utsatt, eller en uppgivenhet att inte bli betrodd är bidragande orsaker till mörkertalet. Romer är, tillsammans med samer, den grupp där anmälningar är lägst vilket kopplas till den låga tilliten för bland annat polis och övrigt rättsväsende. Karaktären på hatbrott skiljer sig något åt mellan grupper som utsätts för rasism. Hets mot folkgrupp och brott mot församlingslokaler och liknande samt hot på internet är vanligast bland antisemitiska hatbrott. Likaså är det bland antisemitiska hatbrott vanligast att gärningspersonerna främst är från en organiserad grupp. Islamofobiska hatbrott är det vanligaste motivet vid hatbrott mot religiösa grupper. Anmälda afrofobiska hatbrott är flest i antal och en hög grad av våld sticker ut bland afrofobiska hatbrott. Omvärldshändelser kan ge en lokalt förhöjd nivå av hatbrott och utsatthet för vissa minoriteter. Synliga attribut, exempelvis religiös klädsel, symboler, att befinna sig i en offentlig position, ökar graden av utsatthet då det är lättare att identifieras som jude, rom, muslim, same. Mörkare hudfärg ökar graden av utsatthet för rasism.

För att det trygghetsskapande och brottsförebyggande arbetet i staden ska resultera i trygghet för individer som utsätts för rasism, krävs att staden systematiskt arbetar för att öka tillit och förtroende hos minoritetsgrupper som utsätts för rasism. I Göteborgs Stads trygghetsskapande och brottsförebyggande program finns strategier av särskild relevans för minoriteters trygghet:

- Göteborgs Stads trygghetsskapande och brottsförebyggande arbete ska vara kunskapsbaserat och utgå från målgruppsanalyser, likvärdiga lokala och centrala lägesbilder och aktuell forskning.
- Göteborgs Stad ska medverka till att stärka civilsamhällets och näringslivets delaktighet i det gemensamma trygghetsskapande och brottsförebyggande arbetet.
- Göteborgs Stad ska på ett systematiskt sätt analysera och ta hänsyn till vilka målgrupper och individer som har störst behov när trygghetsskapande och brottsförebyggande åtgärder planeras och genomförs.

Åtgärderna som föreslås inom området har sin utgångspunkt i dessa strategier.

Åtgärder

Kompetenshöjande insatser om minoritetsgruppers otrygghet och utsatthet för hot och hat ska genomföras för att säkerställa att dessa delar ingår i det lokala trygg i-arbetet och de lokala lägesbilderna. Kompetensinsatser bör göras i samverkan med bland annat polisen.

Ansvar: socialnämnderna Centrum, Hisingen, Nordost och Sydväst.

Stadens brottsförebyggande och trygghetsskapande arbete ska vara kunskapsbaserat och utgå från målgruppsanalyser. För att möjliggöra detta och för att öka de lokala lägesbildernas likvärdighet, behöver kunskapen om minoritetsgruppers upplevelser av otrygghet och deras specifika risk att utsättas för brott öka. Likaså förståelsen för vikten av ett tillitsskapande arbete.

Socialförvaltningarna ska årligen genomföra dialoger med olika minoritetsgrupper i varje stadsområde, för att fördjupa kunskapen om de lokala trygghetsförhållandena.

Ansvar: socialnämnderna Centrum, Hisingen, Nordost och Sydväst

Göteborgs Stad ska medverka till att stärka civilsamhällets delaktighet i det trygghetsskapande och brottsförebyggande arbetet och på så vis arbeta tillitsskapande. För att möjliggöra att olika minoriteter blir delaktiga behöver socialförvaltningarna återkommande möta medborgare som tillhör olika grupper, för att få kunskap om hur just deras behov ser ut. För att fördjupa kunskapen om de lokala trygghetsförhållandena behöver samtliga socialförvaltningar genomföra dessa dialoger. Eftersom kunskap ska inhämtas till de lokala lägesbilderna behöver dialogerna i huvudsak hållas med minoriteter i varje stadsområde. Det är också möjligt att socialförvaltningarna har en gemensam dialog med minoritetsgrupperna, men de behöver då säkerställa att de inhämtar kunskap till respektive lokala lägesbild.

Socialförvaltningarna kan konsultera de verksamheter inom exempelvis demokrati och medborgarservice som är riktade till särskilda målgrupper såsom Romano Center i Väst. De kan också söka dialog med Göteborgs Stads råd för den nationella minoriteten romer samt de kommuncentrala kontaktytorna för dialog med minoritetsgrupper som löper högre risk att utsättas för rasism.

Fokusområde vård, omsorg och stöd

Sverige följer en internationell trend som innebär att allt fler kvinnor och män med utländsk bakgrund arbetar i verksamheter inom vård, omsorg och stöd. Samtidigt förekommer det att personal som arbetar inom dessa verksamheter utsätts för rasistiska uttryck, förolämpningar och skepticism på grund av sin hudfärg, etnicitet och/eller religion. Det finns begränsad forskning på området men beskrivningar och uppgifter från personal inom olika vård- och omsorgsgivande verksamheter har till exempel bidragit till att Socialstyrelsen inom ramen för regeringens fem åtgärdsprogram mot rasism har tagit fram ett utbildningsmaterial. Materialet ska stödja arbetet mot rasism inom vård och omsorg samt när personal utsätts av patient, brukare eller klient.

Utsatthet kopplat till utländsk bakgrund är en identifierad fråga inom förvaltningen för funktionsstöd och äldre samt vård- och omsorgsförvaltningen. Äldre- samt vård och omsorgsförvaltningen genomförde under 2023 en enkätundersökning med frågor om rasism på jobbet riktad till personal inom vissa delar av hemtjänsten. Bland de medarbetare som svarat framkom att en övervägande del själva hade upplevt rasism eller sett någon kollega utsättas för rasism. Det framkom också att de svarande sällan eller aldrig säger till när de utsätts. Kränkningar av personal från omsorgstagare, brukare och klienter kan vara svårt att hantera eftersom personalen befinner sig i en maktposition gentemot omsorgstagare, brukare och klienter. Dessutom tenderar personal inom dessa yrkesområden att ibland förklara rasistiska situationer till exempel med att den äldre personen tillhör en generation då invandring var mer begränsad.

Västra Götalandsregionen har uppmärksammat problem med att medarbetare inom hälso- och sjukvård kan utsättas för kränkningar av patient eller närstående, ofta utifrån hudfärg, etnisk tillhörighet och/eller religion men även utifrån andra diskrimineringsgrunder. Regionfullmäktige har beslutat att Västra Götalandsregionen ska ha en regiongemensam rutin för att hantera kränkningar från patient eller närstående inom hälso- och sjukvård (Diarienummer RS 2019–02876).

Att uppmärksamma och agera mot rasism i de fall personal i så kallade brukarnära verksamheter utsätts, är en del i arbetet mot diskriminering och för inkludering och likvärdiga arbetsvillkor.

Åtgärd

Ta fram och implementera en rutin för hur chefer och medarbetare ska agera när personal utsätts för kränkningar av brukare, omsorgstagare och/eller klient.

Ansvar: Äldre samt vård- och omsorgsnämnden och nämnden för funktionsstöd.

En rutin som vänder sig till alla som arbetar inom brukarnära verksamheter ska fungera som ett konkret stöd för chefer och medarbetare i att hantera kränkningar från brukare,

omsorgstagare och/eller klient. Rutinen kompletterar befintliga rutiner i arbetet mot kränkande särbehandling, trakasserier, sexuella trakasserier och repressalier inom arbetslivet som verksamheterna har. Respektive nämnd beslutar om den egna verksamhetens rutin. Arbetet med att ta fram rutinen genomförs i samverkan mellan förvaltningarna utifrån nämndernas ansvar. Detta för att uppnå samarbetsvinster och gemensamt lärande vid implementering i den egna verksamheten.

Fokusområde kultur och mötesplatser

Göteborgs bibliotek, kulturhus, museum och konsthall är mötesplatser och kunskapsinstitutioner där en mångfald av uttryck, perspektiv och konst- och kulturområden ingår och synliggörs. Här är minoritetskulturen en viktig del. Varje år uppmärksammar Göteborgs Stad internationella och nationella minnesdagar med koppling till nationella minoriteter och mänskliga rättigheter. Det görs i form av föreläsningar, flaggningar eller andra evenemang. Uppmärksammandet sker främst på stadens kulturinstitutioner men i viss mån även i stadens olika verksamheter som når många göteborgare i olika åldrar. Barn och unga är en särskilt prioriterad målgrupp enligt minoritetslagen (2009:724) och stadens arbete mot rasism. Även äldres rätt till sin kultur, språk och identitet är särskilda rättigheter som ska efterlevas enligt lag (2009:724).

Alla i Göteborg ska kunna vara stolta över sin bakgrund och identitet och leva i staden utan att bli utsatt för rasism och negativa stereotypa uppfattningar. Det framkommer i dialoger med representanter från civilsamhället och minoritetsgrupper att utsattheten för rasism leder till att man, i de fall det är möjligt, dämpar synligheten av sin identitet för att bli mer accepterad och inkluderad i det svenska samhället. Det framkommer också i dialogerna en upplevelse av att inte vara representerad eller synlig i staden och känna sig som en del av Göteborg.

Åtgärder

Arbetet med att uppmärksamma högtidsdagar och minnesdagar ska utökas med att synliggöra en judisk och en afrosvensk minnesdag på stadens kulturinstitutioner.

Ansvar: kulturnämnden.

Kulturnämnden har uppdraget att på stadens kulturinstitutioner uppmärksamma högtidsdagar och minnesdagar med historisk och kulturell koppling för de nationella minoriteterna romer, samer, sverigefinnar och tornedalingar. Det uppdraget utökas så att även en judisk minnesdag genomförs. Vilken dag som ska uppmärksammas bestäms i samråd med den judiska minoriteten, exempelvis i dialog med Judiska Församlingen i Göteborg. Uppdraget utökas också till att omfatta en afrosvensk minnesdag, utifrån att planen ska identifiera grupp-specifika åtgärder. Den dag som föreslås är 9 oktober, frihetsdagen som högtidlighåller avskaffandet av slaveriet på svenska Saint Barthélemy år 1847 och som minns slaveriet och slavhandelns offer. Planering och genomförande ska ske i dialog med representanter i det afrosvenska civilsamhället.

Minoriteters högtidsdagar och minnesdagar ska uppmärksammas och synliggöras i stadens verksamheter inom äldreomsorgen samt förskolor och skolor.

Ansvar: förskolenämnden, grundskolenämnden, utbildningsnämnden, äldre samt vård- och omsorgsnämnden.

Flera av stadens verksamheter uppmärksammar och synliggör minoriteters språk, kultur och historia på olika sätt i samband med högtidsdagar och minnesdagar.

Uppmärksammandet ska breddas för att nå fler barn, elever, äldre, och därigenom öka synligheten och förståelsen för olika minoriteters språk, kulturer och historiska händelser. Det kan exempelvis handla om att bjuda på specifik mat, tillgängliggöra litteratur, musik, film och olika material som kan vara till hjälp. En samverkan mellan ansvariga verksamheter och även kulturförvaltningen kan inspirera och effektivisera genomförandet och bidra till synergier.

Deltagardriven kultur och mötesplatser för unga tillhörandes de nationella minoriteterna och minoritetsgrupper ska nå ut till fler unga i Göteborg och synliggöra minoriteternas kultur, språk och historia.

Ansvarig: kulturnämnden.

Kulturförvaltningens arbete med deltagardriven kultur och mötesplatser där minoritetskulturer och en mångfald av uttryck är inkluderat, ska aktivt verka för att fler barn och unga med minoritetstillhörighet ges möjlighet att delta. Exempelvis kan inspiration hämtas från förvaltningens arbete med Ta plats! som är en arena för unga med fokus på skapande genom film, ord och språk, där unga tillhörandes de nationella minoriteterna är en uttalad målgrupp.

Motståndskraft mot rasism i Nordost, där unga arbetar med och för unga, ska gå från att vara ett projekt till att bli en verksamhet som kan arbeta långsiktigt mot rasism.

Ansvarig: socialnämnden Nordost.

Motståndskraft mot rasism startade som projekt år 2021 av Unga mötesplatser i Nordost med finansiering från Socialstyrelsen samt viss finansiering av Levande historia Göteborg och folkhälsomedel från socialförvaltning Nordost. Projektet har formats för unga och av unga. Projektet erbjuder ungdomar i nordöstra Göteborg ökad kunskap om rasism och dess olika uttryck samt verktyg för att möta fördomar, diskriminering och rasism i vardagen med syfte att skapa motståndskraft mot rasism. Unga utbildas för att i sin tur utbilda andra unga, genom att bli ungdomsambassadörer och unga ledare. Exempelvis genomförs kafékvällar som är en öppen verksamhet med olika teman, boksamtal, film och föreläsningar. För att kunna bedriva ett mer långsiktigt arbete för unga, av unga, och på sikt utgöra en resurs till fler verksamheter i staden ska Motståndskraft mot rasism gå från projekt till verksamhet.

Fokusområde dialog och involvering

Delaktighet och inflytande för de som berörs är grundläggande i arbetet för mänskliga rättigheter. Forskning visar att många av de grupper som är särskilt utsatta för rasism,

afrosvenskar, judar, muslimer, romer och samer, har ett lågt förtroende för det offentliga. Erfarenheter av förtryck, diskriminering och strukturell rasism i det offentligas regi har en lång historia som än idag påverkar dessa gruppers vardagsliv och gör att det finns en misstro mot det offentliga. Om individer och grupper undviker det offentliga påverkar det också tillgången till rättigheter. Göteborgs Stad ska ha kontaktytor och forum för dialog med röstbärande organisationer och de minoritetsgrupper som särskilt berörs för att få den kunskap som behövs i arbetet mot rasism, för att bygga tillit och för motverka misstro. På kommuncentral nivå finns olika sorters forum för dialog med olika rättighetsbärare, bland annat kommunstyrelsens råd. Utifrån kommunstyrelsens reglemente, och i enlighet med minoritetslagen (2009:724), förs samråd med de nationella minoriteterna genom råd för den sverigefinska och romska minoriteten samt kontaktytor för samråd med den judiska och samiska minoriteten. Det finns kommuncentrala kontaktytor med representanter från civilsamhället och de muslimska och afrosvenska grupperna som kan utvecklas.

Att förstå hur rasism tar sig uttryck i Göteborg förutsätter involvering med civilsamhälle men också med göteborgare, akademi, myndigheter och stadens verksamheter. Under arbetet med planens framtagande har det framkommit att det saknas ett stående gemensamt forum mot rasism för att fördjupa dialogen, kunskapen och medvetenheten kring rasism och bidra till ett lärande.

Åtgärd

Ett gemensamt forum mot rasism med berörda minoriteter och aktörer för dialog, lärande och kunskap ska genomföras årligen.

Ansvar: nämnden för demokrati och medborgarservice i samverkan med kommunstyrelsen.

Ett återkommande forum för dialog och utbyte syftar till att fördjupa kunskapen och medvetenheten kring rasism, bidra till lärande och dialog mellan tjänstepersoner, förtroendevalda, representanter från civilsamhället samt forskning, organisationer och myndigheter. Forumet kan behandla särskilda fokusområden, utifrån olika former av rasism, verksamhetsområden och målgrupper som exempelvis barn och unga. Planering och genomförande av forumet ska ske i nära samarbete med civilsamhället och berörda minoritetsgrupper.